

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINEA

Prețul abonamentului: Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane " " " " pe 1/2 an 5 " " " România și străinătate pe an 14 franci " " " " " pe 1/2 an 7 "	Prețul inserțiunilor: Pentru publicațiuni oficiale, concurse edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 6 cor., până la 200 de cuvinte 8 cor. de aci în sus 10 coroane	Correspondențele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ” iară banii de prenumerațiune și inserțiunile a ADMINISTRAȚIA Librăriei și Tipografiei diec. în Caransebeș
---	--	---

Uniunea Românilor din Transilvania cu biserică romano-catolică sub împăratul Leopold I.

(Continuare)

XV.

Reprivire scurtă în istoria bisericească a Românilor ort. din Ungaria și Transilvania de la anul 1868—1900.

Congresul național bisericesc din anul 1868 ¹⁾ prin votarea statutului organic înarticolat și garantat prin Art. IX 1868 în legile patriei și sancționat în anul 1869 a produs o epocă nouă de dezvoltare în istoria bisericeii ort. române din Ungaria și Transilvania. În anul 1870 s'au constituit pe baza statutului organic sinódele, comitetele și epitropiele parohiale, maideparte sinódele, comitetele și epitropiele protopresbiterale; s'au ținut în toate trei diecesele sinódele diecesane și s'au organizat consistoriile eparhiale; érá în tómnă acestui an s'a întrunit al II-lea congres național bisericesc. Prin noua lege organică vechile aședăminte canonice ale bisericeii ortodoxe în unele afaceri pur spirituale și în cele mai multe afaceri administrative au suferit schimbări ale căror urmări deocamdată nici nu se pot prevedé. Baza acestui organism consistă dintr'un sistem democratic administrativ în jos, cu sufragiu universal de tot puțin limitat; érá în sus cu sistem reprezentativ de guvernament în virtutea căruia elementul mirén administrózá cu puterea numărului 2/3 față de 1/3 din cler afacerile bisericesci, școlare și fundamentale. Cu deșteptarea treptată a timpului modern și prin lățirea și generalizarea liberalismului și a principiilor pseudo-democratice în masa populațiunii în multe casuri preoții vor fi

reduși la rolul simplu de liturģi. Acest organism slăbind în jos înfluița preotului, érá în sus a episcopatului: trecédu-se sfera de competență ușor póte crea învoluntar, reforme daunabile în instituțiunile canonice nealterate încă ale bisericeii ortodoxe. Nu arare ori vedem, că în congrese bis., sinóde eparhiale, protopresbiterale și parohiale, fără privire la prescripțiile canonice vechi să fac propuneri vătămátore conónelor pre cari episcopatul vrénd-nevrénd în parte trebuió sé le admită spre deliberare și decideré. Ar trece preste cadrul acestor repriviri a ilustra cu casuri concrete aceste aserțiuni.

Reasumez cuprindétoriu, că acéstă dezvoltare nouă pe baza legii organice amintite de multe ori póte se institue aședăminte canonice de drept omenesc în locul celor de drept dumacéesc câte odată se póte espune mersul bisericeii fluctuațiunilor de partide și agitațiunile, ce se pórtă din incidentul unor alegeri, avédu-se în vedere patimele și slăbiciunile omenesci, pot loví interesele bisericesci în mod trecétoriu.

Dacă în cele sus atinse vedem un neajuns față de aședámintele vechi ale bisericeii române, să înregistrăm în altă direcțiune un mare progres obținut prin statutul organic. Biserica ort. română din Ungaria și Transilvania de veacuri împilată, ajunge a fi deplin autonomă.

În afacerile administrative bisericesci școlare și fundamentale, în cauzele disciplinare și matrimoniale se garantézá dreptul autoanom de dispunere. Și în parte mare numai așa se póte explica dezvoltarea rapidă și uimitóre, ce s'a făcut în toate trei diecesele ort. române. Dară tocmai autonomia acésta dintru început chiar a deșteptat la contrari cugetul și dorirea de a o reduce. Prin legi ulterioare și prin dispozițiuni ministeriale arbitare s'au știrbit multe din drepturile autonome succesiv, explicabil numai așa, pentru a se stăvilí înaintarea. Astfel vedem în

¹⁾ Veđi Protocólu congresului național bis. din anul 1868.

congrese și în sinode eparchiale producându-se gravamine preste gravamine, dar cu puțin rezultat. Vom lăsa neatins gravaminele celor 90 sinode eparchiale și însemnăm cele mai importante din congrese. Așa încă în al II-lea congres din anul 1870 s'a votat o reprezentățiune către Monarch în cauza autonomiei bisericesci. ¹⁾

În anul 1873 se întemplă mari schimbări prin reposarea fericitului și marelui Archiepiscop și Metropolit Andreiu Șaguna. Acest cap bisericesc prin reînființarea metropoliei ort. române și-a câștigat nume nemuritoriu, binemeritând pentru posteritate, prin zelul și activitatea sa neobosită în păstoria bisericeii, și va rămâne pomenit între cei mai mari arhierii ai națiunii noastre. Congresul bis. ales de metropolit în 28 August 1873 pre episcopul Aradului Procopiu Ivacicoviciu, carele a fost confirmat în 17 Sept. n. era în 16/28 Sept. a aceluiași an fû instalat, după ritualul prescriș prin statutul congresual. Scaunul văduvit al episcopiei Aradului s'a întregit prin alegerea, întărirea și instalarea archimandritului Miron Romanul de episcop.

Archiepiscopul și Metropolitul Procopiu Ivacicoviciu fû ales la 31 Iulie 1874 de Metropolit și Patriarch al Sêrbilor din Ungaria și cu datul 1/13 August aceluiași an a resignat din postul seu de Metropolit al Românilor. Congresul bis. întrunit ales la 20 Oct. 1874 cu majoritate de voturi de Archiepiscop și Metropolit pre episcopul de atunci al Caransebeșului Ioan Popasu. Acastă alegere n'a obținut confirmarea prea înaltă și congresul cu vătămarea statului organic conform rescriptului ministerial din 10/22 Nov. 1874 n. a fost îndrumat a pași la altă alegere cu eschiderea episcopului Caransebeșului Ioan Popasu. În 20 Nov. 1874 se țene prin congres altă alegere, care inse nu a întrunit majoritatea, prescrișă fiind-că partea cea mai mare a deputaților prezenți s'au abținut dela votare, dând bilete albe (neimplute). A doua zi inse adunându-se de nou în ședință, congresul pași la altă alegere și rezultatul fû, că s'a ales cu majoritate de voturi episcopul Aradului Miron Romanul de Archiepiscop al Transilvaniei și de Metropolit. Alegerea cu datul 12 Dec. aceluși an a fost confirmată și în 15 Dec. s'a făcut instalațiunea. ²⁾

De episcop al diocesei Aradului a fost ales și confirmat archimandritul Ion Mețianu. În congresul ordinaru din anul 1878 se votează regulamentul pentru organizarea parochiilor, care cuprinde dispozițiuni relativ la întregirea parochiilor precum și la dotațiunea și calificațiunea clerului din întreaga metropolia. ³⁾ În

vigorea acestui regulament prin reducerea numărului parochiilor, se îmbunătățese, sôrtea clerului altcum fôrte miser dotat, era calificațiune se prescrie în proporțiia dotațiunei. Astfel se ajunsse în diecesa Caransebeșului, că în institutul teologic se primesc tēneri cari posed minimal 6 clase gimnasiale reale sau civile, ori 4 clase și pedagogia, pro cand în archidieceșă și în eparchia Aradului din cauza prea multelor parochii slabe se admit excepțional și cu mai puțină calificațiune.

Tot acest congres a votat și procedura judițială pentru tribunalele matrimoniale bisericesci ⁴⁾ precum și regulamentul referitoriu la regularea învățământului. ⁵⁾

Din lucrările congreselor posterioare, notăm pre cele mai însemnate. În congresul din anul 1886 s'a făcut votarea regulamentului pentru procedura judecătoreșcă în cauzele disciplinare, prin care clerul este egal judecat cu ceilalți funcționari mireni din metropolia; ⁶⁾ regularea procedurii la alegerea de protopresbiteri în anul 1888 ⁷⁾; maideparte în anul 1891 regulamentul pentru alegerea deputaților pentru congresul național bisericesc ⁸⁾.

În 5/17 Faur 1889 a reposat primul și binemeritul episcop român — de la despărțirea de către Sêrbi — al Caransebeșului Ioan Popasu. Spirit superior și inimă nobilă, având prin activitatea sa rodnică a așezat desvoltarea diocesei pe o temelie sănătoșă.

La 27 Martie 1889 fû ales episcop în scaunul văduvit vicariul archidieceșan Nicolae Popea, carele după confirmarea prea înaltă fû introdus în eparchia la 2/14 Iulie aceluiași an ⁹⁾.

La 4/16 Oct. 1898 a reposat Metropolitul Miron Romanul, carele cu tact și înțelepciune sub împrejurări grele a condus Metropolia timp de 24 de ani. În 19/31 Dec. 1898 a fost ales de metropolia episcopul Aradului Ioan Mețianu, care alegere a fost aprobată în 6/18 Faur 1899. Instalarea s'a făcut cu ceremonialul prescriș la 28 Februar (12 Martie) 1899.

La finea sinodului ordinaru din acest an a fost ales de episcop la Arad archimandritul vicariu Iosif Goldiș.

Metropolia ortodoxă din Ungaria și Transilvania cuprinde de present;

I. Archidieceșă Transilvaniei cu 35 protopresbiterate are 933 comune bis. matre și 293 filie cu popor credincios de 733287 de suflete, statul clerical constă din 965 fețe bis. în frunte cu I. P. S. D. archiepiscop și metropolit Ioan

¹⁾ Ibid. p. 259—292

²⁾ Ibid. p. 297—314

³⁾ Veđi Protocolul congresual din 1886 p. 289—305.

⁴⁾ Veđi Protocolul congresual din 1888 p. 123—130.

⁵⁾ Veđi Protocolul congresual din 1891 p. 171—184.

⁶⁾ Veđi Protocolul sinodului eparchial din Caransebeș anul 1889.

¹⁾ Veđi Protocolul congresual din 1870 p. 143.

²⁾ Veđi protocolul congresual din anul 1874.

³⁾ Protocolul congresual din anul 1878 pag. 184—197.

Meșianu. Institute de cultură posedo: în centru (Sibiuiu) un institut de teologie și de pedagogie împreună cu seminarium, în afară la Brașov școle reale (inferioare), comerciale și gimnasiu superior 6ra la Brad gimnasiu inferior. Are 16 școle capitale (normale) cu 61 de învățatori și 6 învățătoare, mai departe 802 școle confesionale rurale cu un personal didactic de 857 învățatori și 17 învățătoare¹⁾.

II. Eparchia Aradului cuprinde toate părțile ungurene, în cari locuiesc credincioși ort. români precum și din părțile banatice protopresbiteratele: Timișoara, Banat-Comloșului, Lipovei și al Belintului (Hășiașului) cu 2 consistorii unul în Arad și altul în Oradea-mare. Are 17 protopresbiterate cu 548 comune bis. matre și 225 filii, cu o populație de 554082 de suflete, având un stat clerical de 634 persoane bis. în frunte cu P. S. S. D. episcop Iosif Goldiș. Institute de cultură posedo în centru (Arad) un institut de teologie și pedagogie împreună cu seminarium și o școală superioară de fete cu internat: 6ra școle rurale confesionale are 658 între cari 36 sunt pentru fete cu un personal didactic de 640 învățatori și 30 învățătoare²⁾.

III. Diecăsa Caransebeșului se compune din părțile banatice neapartinătoare eparchiei Aradului (între Mureș, Tisa, Dunăre și hotarale Ardăului) având 11 protopresbiterate cu 320 comune bis. matre și 39 filii cu o populație de 387769 de suflete și cu un stat clerical 391 de fete bis. în frunte cu P. S. D. E. Nicolae Popea. Institute de cultură posedo: în centru (Caransebeș) un institut de teologie cu seminarium și de pedagogie fără internat. În Lugoj o școală superioară de fetițe și o școală capitală de băieți. Are școle confesionale rurale 328 dintre care înse numai 222 stau sub jurisdicția consistoriului eparchial, 11 sub administrația societății privilegiale austro-ungare a drumului de fer, 6ra restul de 106 din fostul confiniu militarium (Severin) se administrează de stat afirmând, că ar fi școle comunale³⁾. Personalul didactic constă din 229 învățatori și 12 învățătoare⁴⁾.

Fondurile și fundațiunile proprie administrate de archidieceasă se urcă aproape la 4 milioane corone, de diecăsa Aradului aproape 2 milioane, 6ra de eparchia Caransebeșului la 1½ milion. 6ra suma averilor bisericesci, școlare și fundaționale a comunelor din întreaga Metropoliă în sumă aproximativă se poate lua de aproape 50 milioane corone. Fondurile proprii ale metropoliei se urcă cu fundațiunea „Gozsdu“ la aproape 4½ milioane de corone.

În dezvoltarea ei autonomă întâmpină bis. ort. română din Ungaria și Transilvania în urmarea unui curent șovinist și intolerant mari pedeci și greutăți de învins. Drepturile garantate în legile patriei se știrbesc tot una prin alte legi și ordinațiuni ministeriale ulterioare, astfel, că statutul organic în unele dispozițiuni ale sale a devenit și până acum iluzoriu și dacă merge tot așa va rămâne ca umbră numai a legii. Art. XXXVIII din 1868 în legile patriei lasă confesiunilor etonomia școlilor create și susținute de dăsele. Legea din 1875 Art. XXXII în cestiunea pensiunării învățătorilor, legea din 1879 Art. XVIII. despre întoducerea limbii maghiare în școlile rurale confesionale, legea din 1883 Art. XXX despre școlile medii (gimnasiale, reale, comerciale), legea din anul 1891 pentru asilele de copii și în sfârșit legea despre regularea salariilor învățătoresci au ciuruit deplin aproape autonomia școlilor noastre confesionale pentru a căror existență grele lupte și jertfe trebuie se aducem⁵⁾.

Față cu toate aceste atacuri nedrepte și păgubitoare a protestat biserica cu toate ocaziunile la guvernul maghiar, în reprezentanța țerei chiar la treptele tronului, dară fără a fi obținut vre un rezultat. Fondurile și fundațiunile bis. sporindu-se în asămănarea numărului credincioșilor din an în an fiind manipulate prin controla multă n'au fost până acum oprite în dezvoltare.

În cestiunile bisericesci cu toate acestea în ne-numerate cazuri a fost lovită biserica în autonomia ei. 6ra în timpul mai prospăt prin așa numita politică bisericăscă a guvernului față de toate confesiunile creștine din patriă s'au semonat simburii pentru nimicirea credinței și a religiosității în special înse față de noi Români ort., dacă nu se revine la alte sentimente putem afirma, că s'a făcut începutul pentru totală nimicire și îngropare a autonomiei bisericesci

Articolii de lege XXXI, XXXII și XXXIII din anul 1894 referitori la căsătoria civilă, la matriculele civile și la creșterea copiilor din căsătoriile mixte întrate, la 1 Oct. st. n. 1895 în viață precum și articolul de lege votat ulterior despre recepțiunea Evreilor și despre libertatea cultului prin consecințele lor funeste vor lovi continu în existența bisericii noastre. În opozițiunea acăsta față de politica bisericăscă a guvernului toate confesiunile creștine din patriă s'au aliat afară de calvini și unitari asupra cărora mai crud până acuma s'au și resbunat părăsind mai mulți din șirul acestora religiunea și declarându-se pentru neconfesionalitate sau încheiând căsătoria pur civilă după normele sta-

¹⁾ Datele sunt luate din protocoalul congresual din 1897.

²⁾ Datele sunt a se vedea în protocoalul congresului din a. 1897.

³⁾ Datele sunt luate din protocoalul sinodului din anul 1900.

⁴⁾ Veți și Protocoalul congresului din anul 1897.

⁵⁾ Veți deșsebit protocoalul congresual din 1886 precum și protocoalele sinodale din Sibiu, Arad și Caransebeș din 1892.

tului fără binecuvântarea bisericeii. Articolul de lege XIV din 1898 despre întregirea venitelor preoțesci, asupra căruia congresul bisericesc din anul 1899 s'a pronunțat p'ote deveni calul troian în autonomia bisericeii noastre.

Reasumând terminăm: biserica ort. română din Ungaria și Transilvania, cu toate progresele îmbucurătoare realizate petrece vremi de grea cumpenă și încercare în luptă atât cu propaganda unionistă neadormită, cu politica bisericească purtată de potestatea publică pentru jignirea vieții ei autonome, și în fine și cu frământările ivite în sinul ei prin spiritul de partide. Avem trebuință în această luptă de capete luminate și de inimi pline de iubire și devotament pentru biserică și aședemintele ei.

(Va urma).

Din Istoria Banatului Severin.

Resboaiele între Austria și Turcia pentru eliberarea Banatului, până la înființarea regimentului valaho-illiric, 1658 — 1767.

(Continuare)

Darea de pământ, dijma și aruncul extraordinariu se plătia pașalilor și begilor, care, pentru serviciile militare nu primiau soldă, dar erau recompensați în abundență prin dările acestea și prin alte venituri ale moșierilor feudale.

Dările ordinare ar fi fost de suportat, dacă nu s'ar fi comis abuzuri la încasare. Darea de pământ trebuia să se răspundă în suma prescrisă de defter chiar și în cazul acela, când oare-care comună încetase să mai existe. Încasarea o efeptuiau fără cruțare ianicerii pe speșele comunei, care de regulă întocmeau lucrul astfel, ca și lor să le rămână ceva pentru ostăneală.

Locuitorii siamatelor și atimarelor sunt cei mai apăsați, fiindcă stăpânii nu ședeau la moșie, ci la oraș, unde trebuiau să presteze servicii ostășești, și unde viața era mai plăcută și mai comodă. Iobagii lor erau scutiți de clacă, dar trebuiau, ori unde se afla stăpânul, să-i ducă grâu, furajă, lemne, unt, miere, cu un cuvânt toate bucatele necesare pentru alimentarea familiei sale, și când își schimba garnisoana sau să ducea la bătaie, să-i pună trăsuri la dispozițiune pentru transportul familiei și a tuturor trebuințelor sale. Având spahii dreptul să judece supușii la pedepse corporale, dâșșii condamnau la bătaie în deosebi pe aceia, despre care aveau convingerea, că vor rescumpăra pedeapsa cu bani.¹⁾ Rescumpărarea pedepselor trupești era un mijloc de câștig și Turcul usita de dâșșul, căci și așa posesiunea feudului era trecătoare, și dura numai de astăzi până mâine. Nici soarta locuitorilor din satele supuse pașalilor și begilor n'a fost mai bună. Fiind la transferări, la destituiri, sau chiar la pierderea capuluiespuși, prin mijloacele cele mai josnice căutau dâșșii să câștige bani albi pentru zile negre.

Sarcinile cele mai grele și mai apăsaătoare au fost robota de stat.

Pașalii, begii și spahii se folosiau nepedepsiți de aceleași mijloace josnice, când era vorba de jupuirea creștinilor. Numai acolo, unde tirania stăpânului devenia nesuportabilă, părăsiau locuitorii în masă vatra strămoșască, căutând sent în altă comună de sub stăpânirea vr'unii domn mai uman, sau că se așezau pe domeniile sultanului, unde viața era mai regulată și individul scutit de atrocitățile stăpânului barbar. Mulți domni alungau cu intențiunea locuitorii, deoparte pentru-ca să tragă venituri cât mai abundante din feudele lor, iar de altă parte, ca să se elibereze de ținerea ostășimeii, ceea-ce pentru dâșșii era o sarcină destul de grea. Prin migrațiuni și măsuri de felul acesta rămăseră multe sate deșerte de locuitori.

Creștinii trebuiau în timp de pace să muncească grațiat câte 40 și mai multe zile la adaptarea sau renovarea fortificațiunilor, iar în timp de război să transpore în țeri străine, foarte îndepărtate victualile, lemnele, munițiunea și alte unelte de război. Era o întâmplare oarbă, dacă cineva putea să reîntoarcă în sinul familiei; oasele celor mai mulți rămăneau în pământ străin.

Afacerile administrative, judecătorești și daraverele de drept, între creștini și musulini, se regulau în înțelesul dogmelor, cuprinse în coran și a normelor prin care se regulau afacerile publice ale imperiului otoman. Deși „Ghairii“; — așa se numiau creștinii, de n'aveau drept să poarte arme, totuș, la timpuri — nevoie se luau în soldă oameni de rând, și șefii provinciilor da voie tuturor locuitorilor să apuce arma, ca să apere moșia în coantra haiducilor.

În capitala fie-cărui sandjacet se afla sediul *cadiului* și alui *mufti*. Acest din urmă își da părerea asupra casurilor de controversă și pe baza acesteia aducea *cadiul* sentința. Căusele polițiale și delictuale aparțineau în comunele feudale competenței sandjacului sau a stăpânului vr'unii siamet, care de regulă măsura pedepsele astfel, ca să fie rescumpărate în bani. În orașe și în comunele, care formau domeniul sultanului, trebuiau să se judece toate chestiunile de drept înaintea judecătorecii ordinare a *cadiului*. Proceșele, care nu atingeau interesele musulimilor, cădeau în competența tribunalelor creștine și se judecau după natura obiectului de ceartă înaintea forurilor civile sau bisericești. Astfel d. e. aduceau jurații și primarii comunali decisiuni valide în afaceri lasamentare, iar magistratele urbane, lângă judecarea cauzelor de drept de ori-ce natură, aduceau chiar sentințe de moarte, care înse trebuia să se comunice *cadiului* sau să-i estradece vinovații, ca însaș să îndeplinească pedeapsa.

Deși dreptul comunal n'a fost garantat prin diplome, totuș comunele și în deosebi orașele se bucurau, în toate afacerile administrative, de autonomie nestirbită. Atât orașele, cât și comunele, puteau să-și aleagă în libertate neternurită judecătorecii, consilierii și primarii lor, care, fără ingerința Turcilor, încheiau contracte de vânzare și de esarendare, cictau dările și împărtau robota asupra particulorilor. În virtutea autonomiei comunale, declarându-și unii din membrii castei nobile moșia de avere comună, a fost cu putință să-și păstreze neconturbați averea, sau să și-o valoroze prin vânzare și să scape de robota spahiului.²⁾

Ne surprinde că, la anul 1670, *Dănilă Kun* și *Sigismund Fiath*, ear mai târziu *Petru Măciș* se intitulează *vicespani ai comitatului Severin*³⁾, ceea-ce

¹⁾ Fessler: op. c. ed. II. v. V. pp 138—145.

²⁾ Pesty: A szörényi Bánság etc. v. I.

³⁾ De aici proverbul: „Turcul te judecă, Turcul te bate„.

ne îndreptătesc a presupune, că Severinul, nici pe timpul dominațiunii turcești n'a încetat a-și exercita drepturile aparținătoare sferei comitatense, alegându-și vicecomiții și solgăbirăii sei.

Din toate acestea se constată, că toleranța față de instituțiunile popoarelor subjugate a fost o trăsură caracteristică în istoria imperiului otoman. Turcul nu-și bătea mult capul cu administrațiunea și jurisdicțiunea creștinilor; dânsul era satisfăcut, dacă supușii plăteau dările obicinuite.

Cel dintăiu beg, care ocupă, după Barcsay, scaunul Banilor caransebeș-Logojeni e *Beker. Ambet* unul din următorii sei, nu scim al cătălea, se întitulează protobeg.³⁾ Ca iubitoriu de avere a sprijinit pe față lotriile și fărădelegile, comise de oamenii sei pe teritoriul Ardealului, ceea ce avu de urmăre, întervenirea principelui Mihaiu I. Apași la înalta poartă, și verosimil căderea urgisitufui protobeg. La anul 1672 stă *Mustafa* beg în fruntea sandjacului Caransebeș-Logoj. Dânsul reclamă la Apași eliberarea unor comercianți Turci, care au fost prinși și despoiați de argintul viu, ce-l cumpăraseră în Transilvania. În anul următoriu (1673) solicitează pașa Timișoarei la Apași estradarea celor 30—40 de iobagi fugari sebeșeni, care s'au sălășluit în Hațeg. Principele Transilvaniei, având în vedere, interesul binepriceput al Sebeșenilor îi răspunde: „că nu poate satisface rugării, fiind cunoscut tuturor, că locuitorii Caransebeșului n'au fost nici când iobagi, ci cetățeni liberi”.⁴⁾ Cel din urmă beg a fost *Ili Kakak* cu sediul în Caransebeș.

(Va urma)

Varietăți

Locale. Eri Sâmbătă în 10 l. c. s'a ținut consistoriu plenar. După ședința consistorială, presidată de Prea Sântia Sa Domnul Episcop diecesan *Nicolae Popea*, și în care ședință s'au luat decise de însemnătate pentru viața noastră bisericească, asesorii consistoriali au fost oaspeții Prea Sântiei Sale. Oaspeții întruniți la masa Prea Sântiei Sale, aducându-și aminte de ziua memorabilă 17 Februarie, o zi care cu $\frac{3}{4}$ de veac înainte a dat naștere capului diecesei noastre, oaspeții — zic — prin rostul P. O. D. Protopresbiter al Lugojuului Dr. G. Popoviciu cu cuvinte elocvente, ieșite din inimă nefățărîtă își exprimă sentimentele lor de stimă și venerațiune față de iubitul lor cap bisericesc pentru meritele Sale pe terenul vieței noastre bisericesci. Prea Sântitul, adânc emoționat, cu cuvinte părintesci mulțămesc pentru neașteptata manifestațiune de iubire și alipire, arătându-și sentimentele inimei sale părintesci pentru diecesa noastră. Ca simpli cronicari înregistrăm acest fapt, dorind bunului nostru Arhipăstor zile multe, multe și fericite.

³⁾ Ibid: v. II. p. 175.

⁴⁾ Turcii aveau dreptul să reclameze numai iobagii, dar nu cetățenii orașelor, care formau proprietatea sultanului.

Părăstas. Luni în 5 Februarie, a. c. s'a ținut în biserica Născerii st. Ioan Botezătoriu parastas pentru în. Domnul adormitul Episcop *Ioan Popasu*. La parastas a pontificat P. O. D. Protopresbiter A. Ghidiu asistat de preoții locali. La acest act de pietate față de primul Arhiereu al reînființatei episcopii de Caransebeș, a binevoit a participa P. S. S. D. Episcop diecesan *Nicolae Popea*, P. C. S. D. Arhimandrit *Filaret Musta*, P. O. D. Protopresbiter Ioan Pepa, membrii Consistoriului diecesan, corpul profesoral și elevii Institutului teologic-pedagogic, și alți stimători ai bine-meritatului defunct. În veci amintirea lui!

Mulțămită publică. La „Fondul de ajutorare Ioan Popasu” au binevoit a trimite următoarele On. Institute de credit și economii: „Oraviceana” 20 cor.; „Întăia cassă de păstrare almăjană” 10 cor.; „Bocșana” 20 cor.; apoi On. Comitete parohiale din *Șipet* 10 cor.; *Oravița-montană* 10 cor.; *Valeapai* 10 cor.; *Șoșdea* 10 cor.; *Voivodinț* 10 cor.; Pentru aceste daruri se aduc călduroase mulțămite — Dr. *Olaru* președinte, Dr. *Ionescu* cassariu.

Dare de seamă. Cu ocaziunea ședinții publice a „Societății Ioan Popasu” au binevoit a ne trimite în favorul Societății Prea Sântia Domnul Episcop *Nicolae Popea*, 20 cor.; P. C. S. D. Arhimandrit *Filaret Musta*, 6 cor.; P. Stim. D. C. Schwab, 5 cor.; E. Tismanariu, din Dognecea 4 cor.; Ecaterina Popescu din Oravița, George Tătuțu din Iablanita, familia Lichtneckert, câte 3 cor.; Sp. Șandru, B Szörény, I Benghia, din Verciorova, G Vădrariu, C. Emmer, Scevola, T. Barzu, I. Lințu, câte 2 cor.; Ofelia Popoviciu, presb. Popoviciu din Mărul. I. Neagul, Valeriu Ionescu din Ciuta, câte 1 cor.; iar la cassă au suprasolvit P. Stim. D. Dr. C. Popasu, I. Trița, S. Cotojoară, A. Ghidiu, Dna Cioloca, Dna Martinov, Literat, P. Drăgălina, I. Madincea, C. Călțiu, familia Mihaiu și Perian, Dr. Ionescu, I. Balan, A. Nediciu, N. Anton, Dr. Drăgomir, d-na Crăciun, E. Drăgălina, N. Velcu, dna Borlovan, N. N., G. Grünberger, E. Roth, frații Fűszfás, Tărziiu, Benghia, Arjoca, I. Bartolomeiu. Venitul curat al ședinții publice a fost 109 cor. 84 fil.; Pentru generoasele oferte de suprasolviri, comitetul societății „Ioan Popasu” aduce pe această cale călduroase mulțămiri. Caransebeș la 6 Faur 1901. G. Vior, vicepreședinte a. t. & C. *Chimbir*, Cassar.

Cas de moarte. Vineri, la 9 Februarie a reposat în Domnul domnișoara *Alesandra Seracin*, sora Escelenței Sale Dlui General de divisie *Teodor Cav. de Seracin*. Înarmormentarea va fi Duminecă în 11 l. c. la 3 oare p. m. Fie-i țerina ușoară!

Avis literar. Pentru a satisface unei trebuințe adânc simțite de toți învățătorii și bărbații de școală români, m'am decis a edita o carte compusă de *Petru Conda*, învățător, sub titlu „Drepturile și datorințele învățătorilor confesionali români.” Această carte cuprinde toate dispozițiunile din legile țerii și ordinațiunile ministeriale privitoare la învățători, precum și dispozițiunile autorităților confesionale române cu privire la școalele confesionale române și la învățătorii lor. Această carte e menită a fi un prețios călăuz al învățătorilor, care să-i pună în pozițiunea a-și afirma și apăra drepturile asigurate lor prin lege, și pe cari mulți nici nu le sciu. E echitabil, ca atunci când ni se cere împlinirea datorințelor, să scim și noi cere asigurarea drepturilor ce ne compet după lege „Drepturile și datorințele învățătorilor confesionali români” dau îndigări în toate chestiunile ce privesc școala

și pe învățator. Pentru a mă putea orienta în privința tiragiului, îmi iau voia a ruga pe P. T. domni preoți, ca directori școlari, învățătorii și membrii senatelor școlare, și pe toți cei ce se interesează de cauza școlară, să binevoiască a asigura editarea acestei cărți prin aceea, că o prenumără înșiși și o recomandă și altora să o prenumere. Dela numărul prenumărăntilor atârnă editarea cărții. Prețul de prenumerațiune este de 3 cor.; prețul de boltă va fi mai mare. Opul va apare îndată, dacă apartința lui va fi asigurată prin un număr corespunzător de prenumerațiuni intrate până la 15 Martie n. a. c. Prenumeranții vor fi avertizați despre apariția cărții și vor fi invitați să trimită costul prenumerațiunii; după primirea prețului cartea se va expedia franco prenumeraților. Colectanții de prenumerațiuni primesc un exemplar gratuit după 10 prenumerațiuni trimise, după ce vor fi și plătite. Sibiu, Ianuarie 1901. Cu toată stima *W. Krafft* liberar-editor în Sibiu.

Licitațiune minuendă

Pe baza încuviințării ven. Consistoriu diecesan ddo. 5 Noemvre N. 3909 B. din anul 1898, se escrie licitațiune minuendă pentru renovarea bisericeii din **Sacoșul ungiuresc**, protopresbiteratul Buziașului cu prețul de esclamară ~~6000~~ cor. 90 fil.

Licitațiunea se va ținea în 4/17 Martie 1901 la 11 oare a. m.

Planul și specificațiunea de spese și măsuri se pot vedea la oficiul parohial din loc;

Întreprinzătorii se vor presenta pentru a li se comunica condițiunile lucrului în fața locului.

Cei ce voesc a primi lucrul vor avea să depună vadiul de 10 %.

Numai oameni esportici se vor admite la licitațiune.

Sacoșul ungiuresc 14 Ianuarie 1901 1—3 (10)

Stefan Martinoviciu **Georgiu Maghețiu**
președinte. notariu.

În conțelegere cu Prea. on. Domn protopresbiter *Ioan Pepa*.

cală și chiar de nu ar putea la moment răspunde taxa de înscriere, poate fi primită ca membru în sinul Asociațiunei noastre funebrale și va avea să solvească în decurs de 60 de luni, cei dela grupa I-a lunar 2 coroane, iară cei dela grupa II-a 1 coroană, iară după moartea membrului, următorii lui primesc imediat, cei dela grupa I-a un premiu de 200 coroane, airă cei dela grupe II-a 100 coroane chiar și în cazul, când respectivul reposit ar fi rămas cu 8—10 rate în restanță.

Următorii repositului au să producă numai libelul și atestatul dela matriculant despre moarte, și premiul se va răspunde încă înainte de înmormântare.

Domnii preoți, ca părinți sufletesci ai poporului, iară domnii învățatori, ca luminătorii poporului, cari cunosc mai bine și mai deaproape neajunsurile parohienilor lor, și mai virtos în casurile de moarte, când parohianul e avisat la mila cămătarneicilor, iară bisericeii, preotului și învățătorului, cu anii le remene dator, nu vor pregeta a îndemna pe poporeni comunei lor, a se înscrie ca membri, și a nisui, ca în fiecare comună să se înființeze *filială*, precum avem în comunele: *Ghiroda, Moșnița, Utvin, Remetea, Ianova, Terneleaz, Caransebeș, Lugoj, Lipova, Arad, Sasca-mon, Oravița*, ș. a. chiar și în comunele germane *Delta, H. Andraș Iosefin*, ș. a. comune unde Asociațiunea noastră a numit dintre membrii ei câte 2 bărbați de încredere, ca martori la primirea membrului în sinul Asociațiunei, apoi un *incassant*, carele pentru munca și osteneala sa primesce dela Asociațiunea noastră frumoase procente.

Cei cu inimă cătră popor nu vor amena a se adresa Asociațiunei noastre cu dorința lor, și la moment suntem gata a eși la fața locului spre a stabili *filială*, așa ca cei înscriși ca membri numai cu binecuvântare și mulțămire vor fi cătră acei părinți și luminători ai lor, cari i-au îndemnat a îmbrățișa această binefăcătoare asociațiune fenebrală română — unică în felul ei.

Timișoara — Elisabetin, în Ianuarie 1901.

Adresa: **Vechia Asociațiune fenebrală română în Timișoara — Elisabetin.** (9) 2—2

Vechia Asociațiune fenebrală română din Elisabetinul (Macerele) Timișorii,

Fondată la anul 1852, care întrunește azi peste **5000 membri** cu un capital de peste

200.000 Coroane,

primesce în sinul ei ca membri, cu taxele de înscriere:

	La grupa I-a	La grupa II-a
Dela 15—30 ani, 3 coroane.		2 coroane
" 31—40 " 5 "		3 "
" 41—50 " 7 "		5 "
" 50—55 " 11 "		7 "
" 56—60 " 21 "		9 "

pe lângă următoarele condițiuni:

Fie-care persoană, bărbat sau femeie, care se însinuă ca membru n'are lipsă de vre-o cercetare medi-

Anunț.

La „Severineana“
societate comercială pe acții
se primesce un învățăcel
(șăgêrt).

Insinuări să se facă la

Direcțiunea societății.

Convocare.

Domnii acționari ai societății comerciale pe acții „Gerboviceana“ din Gerbovețiu se convoacă la

I-a adunare generală ordinară,

care se va ține în Gerbovețiu la **24 Martie st. n. 1901 la 2 oare p. m.** în localitatea Dlui Ignat Strain Nr. 32.

Obiectele de pertractare:

1. Raportul direcțiunii și al comitetului de supraveghiere pre anul I. de gestiune 1900, decizie asupra bilanțului și darea absolutoriului, propunerea direcțiunii și decizia asupra întrebunțării profitului.
 2. Alegerea comitetului de supraveghiere pe un period de 3 ani conform §-lui 45 din statute.
 3. Esmiterea a doi acționari pentru verificarea procesului verbal luat în adunarea generală.
- P. T. Domnii, cari nu ar putea lua parte la adunarea generală, se binevoiască a ne remite plenipotența alăturată.

Gerbovețiu la 4 Februarie 1901.

Nicolae Novacoviciu m. p.
președinte.

Raport și încheierea conturilor**Din Bilanț se vede:**

a) După descrierea de 5% din mobiliiar conform §-lui 53 al statutelor societății cor. 21.35 fil., un venit de cor. 849.97 fil. Să propune, ca profitul să se împartă precum urmează: a) La fondul de rezervă conform §-lui 54 din statute să se dea 10% cor 85.— fil. Prin ce fondul de rezervă deja înființat din prisosul speșelor de fondare s'ar urca la suma de cor. 1552.61 fil. b) Directorului executiv remunerație cor. 40.— fil. c) Conducătoriului de prăvălie remunerație cor. 40.— fil. d) Iară restul de cor. 644.97 fil. să se transpună pe anul 1901.

Active		Contul bilanțului		Pasive	
	Cor.	fil.		Cor.	fil.
Capital restant	4078	97	Capital social	10000	—
Cassa în numărar	381	92	Fond de rezervă	1467	61
Marfă după inventar	6370	78	Creditori	1131	68
Debitori	1639	22	Profit curat	849	97
Mobiliiar	426.92				
„ 5% amortisare	21.35	405			
Pretensiune la acționari		572			
		13449		13449	26

Debit		Contul profitului și perderilor		Credit	
	Cor.	fil.		Cor.	fil.
Chirie	60	—	Venit dela mărfuri	2006	82
Spese de biro	40	10	Interese	85	52
Dare	15	—			
Port postal	32	77			
Salare	866	86			
Spese	174	35			
Asigurări	31	94			
Amortisare din mobiliiar	21	35			
Profit curat		849			
		2092		2092	34

Gerbovețiu la 31 Decembre 1900.

1—1 [12]

Nic. Novacovițiu m. p. **Mih. Zunea** m. p. **Acsentie Goga** m. p. **Ioan Jenki** m. p.
președinte. vice-președinte. secretar. conduc. de prăvălie și contabil.

Membrii în direcțiune:

Daniel Ciortus m. p. **Pavel Goga** m. p. **Filip Zunea** m. p. **Dam. Surulescu** m. p.

Subsemnatul comitet de supraveghiere esaminând bilanțul și contul profitului și al perderilor le-am aflat întru toate esacte și în consonanță cu cărțile.

Gerbovețiu la 4 Februarie 1901.

Iosif Novacoviciu m. p. **Daniel Surulescu** m. p. **Mateiu Bololoi** m. p.
președintele com. notariu.

Anton Surulescu m. p. **Nicola Gónța** m. p.

Convocare.

Domnii acționari ai Institutului de credit și de economii „FAGETANA”, ca societate pe acțiuni în Faget, sunt prin aceasta invitați în sensul §-lui 15 al statutelor societății la a

IX-a adunare generală ordinară,

care se va ține în Faget, Joi la 14 Martie 1901 st. n., la 10 oare a. m. în localul societății.

Obiectele puse la ordinea zilei sunt:

1. Raportul direcțiunii despre activitatea institutului și despre rezultatul gestiunii anului IX.
2. Raportul comitetului de supraveghiere.
3. Deciziunea asupra compturilor anuale.
4. Deciziunea asupra împărțirii profitului curat realizat în anul al IX-a de gestiune.
5. Darea absoluturului membrilor în direcțiune și în comitetul de supraveghiere.
6. Modificarea §§-lor 14, 16, 18 din statutele societății.
7. Alegerea a 4 membri în direcțiune.
8. Eventuale propuneri făcute în sensul §-lui 26 din statutele societății.
9. Exmiterea a doi acționari pentru verificarea procesului verbal luat în adunarea generală.

Domnii acționari cari voesc a participa la adunarea generală sau în persoană sau prin plenipotențiar, sunt invitați în virtutea §-lui 16 din statutele societății a-și depune acțiunile D-lor cu o zi înainte la cassa societății.

Direcțiunea.

Faget în 14 Februarie st. n. 1901.

Active

Contul bilanț

Pasive

Cassa în numărar		19314	89	Fondurile sociale :			
Realitățile institutului		41407	69	Capital de acțiuni 1000 acții a 200	200000		
Efecte publice		19945	40	Fondul de rezervă	100000		
Acțiuni streine		20720	—	Fondul special de rezervă	21699	42	
Împr. pe cambii cu giranți	580284			Fondul de garanță	6000		
„ „ după descriere	184	580100	24	Fondul realităților	3376	70	
Împr. pe cambii cu acop. hip.		164121	40	Fondul de pensiuene al funct.	40132	61	371208 73
Împr. pe ipoteci		163688	40	Depuneri spre fructificare			665371 22
Împr. pe oblig. cu cavenții		128290	14	Cambii reescomptate			162529 82
Credite de cont curent		70321	14	Interese anticipate pr. 1901			10006 24
Mobilier	1874	69		Dividende nerecitate			220 —
După amortisare de 10%	187	47	1687 22	Diverse conturi creditoare			7157 68
Diverse cont. debitoare și inst. rest.		41542	31	Profit curat			34645 24
Cor.		1251138	83	Cor.			1251138 83

Eșite

Contul profitului și perderilor

Venite

Interese :				Profit transpus din 1899			795 73
pentru fondul de rezervă	4680	76		Interese :			
pentru depuneri spre fructificare	36457	62		dela împr. pe cambii cu giranți	63.079	36	
pentru cambii reescomptate	15161	78	56300 16	dela împr. pe cambii cu ac. hip	17.343	36	
Spese :				dela împr. pe ipoteci	16.217	62	
salare și marce de prezență	11806	—		dela împr. pe oblig. cu cav.	14.217	91	
chirie, porto, tipărituri și alte	4322	35	16128 35	dela credite de cont curent	5.357	64	116815 89
Contribuțiuni :				Profit dele realități			2000 —
directă	7789	31		Profit dela acțiuni streine			1299 10
de 10% după inter. depuneri	3645	75					
comunală	1547	78					
camera comercială	191	66					
competință de timbru	291		13465 50				
Amortisare :							
din mobilier	187	47					
din împr. pe camb. cu giranți	184		371 47				
Profit curat :			34645 24				
Cor.			120910 72	Cor.			120910 72

Faget la 31 Decembre 1900.

Director executiv :

Sebastian Olariu m. p.

Pentru contabilitate :

Toma F. Hameșiu m. p.

Membrii în direcțiune :

Dionisiu Feneșiu m. p.

Aurel Popescu m. p.

George Popoviciu m. p.

George Giura m. p.

Bilanțul prezent esaminându-l conform legilor și statutelor l'am aflat esact și cărțile purtate în bună regulă.

Faget la 14 Februarie 1901

Comitetul de supraveghiere

1—1 [11]

Dimitrie Iosof m. p.

Dimit. Carabaș m. p.

Vas. Năcorescu m. p.

Adam Leșmican m. p.

Alex. Iclozan m. p.